

Inhoud

1 Inleiding	9
1.1 Een aanvulling op De Vreedzame School	9
1.2 Nadruk op de omgeving van de leerling	10
1.3 Normaliseren en ontzorgen	11
1.4 Passend en opbrengstgericht onderwijs	12
1.5 Opbrengstgericht werken en gedrag?	13
1.6 Welbevinden van de leerkracht	15
1.7 Opbouw en gebruik van dit boek	16
2 Theorie en uitgangspunten	19
2.1 Inleiding	19
2.2 De rol van school en leerkracht centraal	20
2.3 Denkmodellen over gedrag	21
2.4 Vormen van ongewenst gedrag	25
2.5 Normatieve keuze: waartoe voeden wij op?	27
2.6 Uitgangspunten voor de aanpak van ongewenst gedrag in school	28
3 Hoe positief gedrag te bevorderen?	30
3.1 Inleiding	30
3.2 Draag een expliciete sociale en morele norm uit	31
3.3 De rol van de schoolleider	32
3.4 Maak van de klas een gemeenschap	33
3.5 Maak ook van de school een gemeenschap	35
3.6 Investeer in de relatie met de leerlingen	37
3.7 Maak leerlingen medeverantwoordelijk: ook bij ongewenst gedrag	39
3.8 Bekrachtigen van gewenst gedrag: opstekers	40
3.9 Een oplossingsgerichte benadering	42
3.10 Gedragsregels	43
<i>Regels, routines en afspraken</i>	43
<i>Regels vertalen in concreet gedrag</i>	45

<i>Aanleren en handhaven van regels</i>	49
<i>Toezicht en handhaving</i>	50
<i>Zinvol straffen: hoe corrigeer ik gedrag van leerlingen?</i>	51
<i>Time-out</i>	55
<i>En wat als het allemaal niet helpt?</i>	56
3.11 Reflectie	58
3.12 Samenvatting: hoe stimuleer ik positief gedrag?	60
3.13 Checklist voor de school: hoe onderwijzen wij gedrag?	62
4 Stappenplan aanpak ongewenst gedrag	64
4.1 Inleiding	64
4.2 Uitgangspunten voor de aanpak	66
4.3 Een systeemblik	67
5 Uitvoering van De Vreedzame School (stap 1)	69
5.1 Inleiding	69
5.2 Borging op schoolniveau	70
5.3 Inschatting kwaliteit van De Vreedzame School op groepsniveau	72
5.4 Groepsklimaatvragenlijst	73
5.5 Samenvatting van de kwaliteit van de uitvoering De Vreedzame School	74
6 Rol van de leerkracht (stap 2)	76
6.1 Inleiding	76
6.2 De leerkracht doet ertoe	77
6.3 Pedagogisch handelen van leerkrachten	78
6.4 De interactie tussen leerkracht en leerling	79
6.5 Een democratische opvoedingsstijl	81
6.6 Leerkrachtcompetenties in De Vreedzame School	82
6.7 Observatie	84
6.8 Kijkwijzer en nagesprek	84
6.9 Samenvatting van de bevindingen over de rol van de leerkracht	87
7 Een 'moeilijke' groep (stap 3 en 4)	89
7.1 Inleiding	89
7.2 Nadere analyse in geval van een 'moeilijke' groep	90
7.3 Suggesties voor de aanpak van een 'moeilijke' groep	92

<i>Oplossingsgericht: Werken Aan Wat Werkt (WAWW)</i>	93
<i>Opnieuw bouwen aan een positieve groep</i>	95
<i>Ouders</i>	96
<i>De invalleerkracht</i>	97
<i>Taakspel</i>	97
8 Ongewenst gedrag van individuele leerlingen (stap 3 en 4)	98
8.1 Inleiding	98
8.2 Nadere analyse van (de functie van) het ongewenste gedrag	100
<i>Waarom gedraagt de leerling zich zo?</i>	100
<i>Gedragsfunctieanalyse</i>	102
<i>Een systeemblik</i>	104
<i>Wat zijn de specifieke onderwijsbehoeften van deze leerling?</i>	105
<i>Verskil in waardering van leerlingen</i>	105
8.3 Suggesties voor de aanpak van individueel ongewenst gedrag	106
<i>Inleiding</i>	106
<i>Afstemmen onderwijsaanbod op de leerling</i>	106
<i>De relatie tussen leerkracht en leerling en de onvervulde basisbehoeften</i>	108
<i>Oplossingsgerichte aanpak: Kids' Skills</i>	109
<i>Voorkom escalatie</i>	110
<i>Dwars, druk en driftig</i>	112
<i>Zelfcontrole</i>	113
<i>Check-in, check-out</i>	116
<i>Beloningssysteem en het werken met een contract</i>	117
9 Probleemgedrag in 'vrije' situaties (stap 3 en 4)	120
9.1 Inleiding	120
9.2 Nadere analyse van gedrag in 'vrije' situaties	121
9.3 Suggesties voor de aanpak van probleemgedrag in 'vrije' situaties	122
9.4 Een praktijkvoorbeeld	125
10 Pesten (stap 3 en 4)	128
10.1 Inleiding: wat weten we over het aanpakken van pesten?	129
10.2 De Vreedzame School en pesten	130
10.3 Preventief: de kwaliteit van De Vreedzame School	131
10.4 Toezicht in vrije ruimtes	132

10.5 Ingrijpen bij plagen	133
10.6 De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)	135
10.7 Herstelrecht	141
10.8 Schorsing en verwijdering	142
10.9 Pestbeleid en pestprotocol	142
10.10 Ouders	143
Dankwoord	145
11 Bijlagen	147
11.1 Formulier Borging kwaliteit De Vreedzame School – IN DE SCHOOL	148
11.2 Formulier Borging kwaliteit De Vreedzame School – IN DE KLAS	150
11.3 Veiligheidsthermometer groep 2-4	151
11.4 Veiligheidsthermometer groep 5-8	152
11.5 Samenvattend overzicht kwaliteit uitvoering De Vreedzame School	153
11.6 Kijkwijzer: rol van de leerkracht	154
11.7 Samenvattend overzicht rol van de leerkracht	156
11.8 Leidraad intake ‘moeilijke’ groep	157
11.9 Welke rol speelt eenieder?	158
11.10 Wat draagt iedereen bij?	159
11.11 In de kring tijdens de lessen van De Vreedzame School	160
11.12 Tips voor het beter omgaan met jongens in de school	165
11.13 Brief uitnodiging ouders (bij aanpak ‘moeilijke’ groep)	170
Literatuur	171
Noten	177